

је идеал, идеја природног је живот. Због тога „није само филозофија идеалистичка, него већ природа као живот чини, у ствари, оно исто што идеалистичка филозофија врши у својој духовној области.“ Док, дакле, „у *Енциклопедији* Хегел тврди да дух може постојати а да не уђе у неко биће, а у *Естетици* увиђе да је духу немогуће да издржи ту бесконачну бол“, а због истог разлига *Естетика* или *Предавања из естетике* се супротстављају и *Феноменологији духа*, јер ту Хегел тврди да истина не мора да се *појављује*, док у *Естетици* увиђа да јој је то потребно.

У 18. веку преовлађује карактеристичан став да је *естетска уметност* - *истинска уметност*, што бројни аутори виде као један од разлога због којих Хегел позиционира уметност *пored религије и филозофије*. Већ Баумгартенова естетика, како свом *предговору* примећује Пецолд, обједињује три позиције које су неповезане у дотадашњој традицији: теорију уметности, теорију лепог и теорију чулности.

Чин, који је морално или на други начин изврстан, јесте чин појединца, али се сви слажу са њим, јер у њему препознају саме себе или своју вољу, тврди Хегел у једном тексту из 1810. године, истичући да је исти случај са уметничким делима. Штавише, уметничко дело добија све снажнији аплауз што је аутор успео да „ишчезне“ из њега. Тај став Хегел износи и у *Феноменологији духа*, сматрајући да уметник делу даје савршеност, док се сâм одриче своје посебности, постајући готово бестелесан и неиндивидуалан. У истом тексту Хегел напомиње да је *интерес лепих уметности – несебичност*, те да оне представљају ствари у њиховој животној аутономији.

У делу ”Основне црте филозофије права” Хегел тврди да општи дух у уметности постоји као *опажај и слика*, у религији као *осећај и представа*, а у филозофији као *чиста и слободна мисао*. У истом делу Хегел се позива на Софоклову *Антигону*, увиђајућу да је ту, у једној од најузвишенијих представа, приказан однос закона субјективног супстанцијалитета и вечног закона древних богова, и упућује на своју *Феноменологију духа*, како би се додатно потврдила особеност и трагичност моралног сукоба.

У делу *Филозофија религије* Хегел сматра да се процес којим се поништава и превладава оно спољашње - у којем се истина појављује у уметничком делу, тиче и мртве непосредности, као и опажајног субјекта. Закон и садржај уметности је *истина*, тврди Хегел, додајући да је то уједно и духовна истина, али истовремено за непосредни опажај она јесте и чулно пријемчива. Управо се овде може уочити критика осталих